

## 95 NOLU SÖZLEŞME

### ÜCRETİN KORUNMASI HAKKINDA SÖZLEŞME

**ILO Kabul tarihi:** 8 Haziran 1949

**Kanun Tarih ve Sayısı:** 24.10.1960 / 109

**Resmi Gazete Yayımlı Tarih ve Sayısı:** 28.10.1960 / 10641

Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Yönetim Kurulu tarafından vaki davet üzerine 8 Haziran 1949 tarihinde Cenevre'de otuz ikinci toplantısını yapan Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Genel Konferansı:

Toplantı gündeminin yedinci maddesini teşkil eden, ücretin korunması meselesine dair muhtelif tekliflerin kabulüne,

Bu tekliflerin Milletlerarası bir Sözleşme şeklini almasına karar verdikten sonra,

1949 yılı Temmuz ayının işbu birinci günü Ücretin Korunması hakkında 1949 Sözleşmesi adını taşıyacak olan aşağıdaki Sözleşmeyi kabul eder.

#### MADDE 1

Bu Sözleşme bakımından <ücret> tabiri, yapılan veya yapılacak olan bir iş veyahut görülen ve görülecek olan bir hizmet için yazılı veya sözlü bir iş akdi gereğince bir işveren tarafından bir işçiye, her ne nam altında ve hangi hesaplama şekli ile olursa olsun ödenmesi gereken ve nakden değerlendirilmesi kabil olup karşılıklı anlaşma veya milli mevzuatla tesbit edilen bedel veya kazançları ifade eder.

#### MADDE 2

- Bu Sözleşme, kendisine bir ücret ödenen veya ödenmesi gereken her şahıs hakkında uygulanır.
- Yetkili makam, keyfiyetle doğrudan doğruya ilgili işveren ve işçi teşekküllerinin bulunduğu yerlerde bu gibi teşekküllerle istişareden sonra, haklarında bu Sözleşme hükümlerinin hepsi veya bir kısmının uygulamanın uygun olmayacağı ahval ve şerait içinde çalışan ve istihdam edilen Şahıs zümreleriyle, bedenen yapılan işlerde istihdam edilmeyen veyahut ev hizmetlerinde ve benzeri işlerde çalışan Şahıs zümrelerini bu Sözleşme hükümlerinin hepsini veya bir kısmının uygulanmasından istisna edebilir.
- Her üye, Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Statüsünün 22 nci maddesi gereğince bu Sözleşmenin uygulanması hakkında göndereceği ilk yıllık raporda, bundan evvelki fıkra hükümlerine uygun olarak, Sözleşme hükümlerinin hepsi veya bir kısmının uygulanmasından istisna etmek tasavvurunda olduğu şahıs zümrelerini belirtecektir. Bundan sonra hiç bir üye, bu suretle belirtilen şahıs zümreleri dışında istisnalar koyamayacaktır.

- İlk yıllık raporunda bu Sözleşme hükümlerinin hepsi veya herhangi birinin uygulanmasından istisna etmek tasavvurunda olduğu şahıs zümrelerini belirtmiş olan her üye, bundan sonraki raporlarında, haklarında bu maddenin 2 nci fıkrası hükümlerine başvurma hakkından vazgeçtiği şahıs zümrelerini ve bu Sözleşmenin bu Şahıs zümrelerine uygulanması bakımından kaydedilmiş olan ilerlemeleri belirtecektir.

### **MADDE 3**

- Nakit olarak ödenmesi gereken ücretler, münhasıran tedavülü mecburi olan para ile ödenecek ve emre muharrer senetle, bono ile, kuponla veya tedavülü mecburi parayı temsil ettiği iddia olunan diğer herhangi bir şekilde ödeme yasak edilecektir.
- Ücretlerin bir banka üzerine çekilen çekle yahut posta çeki veya havalesiyle tediyesi teamülden olduğu veya özel vaziyetler dolayısıyla zaruri bulunduğu veya bir kolektif mukavele veya hakem kararıyla bu şekillerde ödemenin derpiş edildiği yahut bunların hiçbiri mevcut bulunmadığı takdirde ilgili işçi rıza gösterdiği hallerde, yetkili makam, ücretin, sözü edilen şekillerde ödenmesi müsaade veya hükmedilebilir.

### **MADDE 4**

- İlgili sanayi veya işin mahiyeti dolayısıyla ücretin kısmen ayın olarak ödenmesinin âdet veya arzuya şayan olduğu sanayi veya işlerde, milli mevzuat, kolektif mukaveleler veya hakem kararları, bu ödeme şekline müsaade edebilir. Ücretin isportolu içki veya zararlı maddelerle ödenmesine hiçbir suretle müsaade edilmeyecektir.
- Ücretin kısmen ayın olarak ödenmesine müsaade edildiği hallerde:
  - a. Aynî olarak verilen şeylerin gerek işçinin ve gerekse ailesinin şahsen kullanabilmesi ve onların menfaatine uygun bulunması, ve
  - b. Aynî ödemelere takdir edilen kıymetin adil ve makül olması için gerekli tedbirler alınmış olacaktır.

### **MADDE 5**

Ücret doğrudan doğruya ilgili işçiye ödenecektir. Meğer ki, milli mevzuta veya bir kolektif mukavele veyahut bir hakem kararı bu hususta başka bir hüküm koymuş veya ilgili işçi başka bir şekli kabul etmiş olsun.

### **MADDE 6**

İşçinin, ücreti dilediği gibi kullanma hürriyetini işverenin her ne suretle olursa olsun tahdit edilmesi yasaktır.

### **MADDE 7**

- Bir işyeri çerçevesi içinde işçilere mal satmak üzere ekonomalar açıldığı, yahut onlara hizmet için servisler kurulduğu takdirde, bu ekonomlardan veya servislerden faydalanmaları için ilgili işçiler üzerinde hiçbir cebir icra edilmeyecektir.

- Diğer mağazalara veya servislere gitmek m¼mk¼n olmadığı hallerde, yetkili makam adil ve mak¼l fiyatlarla yapılması veya işveren tarafından açılan ekonomların veyahut yapılan hizmetlerin işletilmesinde kazanç gayesi güdülmemesi ve sadece işçilerin menfaatlerinin gözetilmesi için uygun tedbirler alacaktır.

#### **MADDE 8**

- Ücretlilerden kesintiler yapılmasına, ancak millî mevzuatın tayin veya bir kollektif mukavelenin yahut bir hakem kararının tesbit ettiği şartlar ve hadler, dahilinde müsaade edilecektir.
- İşçiler, bu gibi kesintilerinin hangi şartlar ve hadler içinde yapabileceğinden, yetkili makamın en uygun addedeceği şekilde haberdar edilecektir.

#### **MADDE 9**

Bir işçi tarafından, bir işe yerleşmek veya iş muhafaza etmek maksadıyla bir işverene veya onun vekiline veyahut herhangi bir aracıya (Mesala işçi toplamakla görevli kimseye) doğrudan doğruya veya dolayısıyla bir ödemede bulunmasını sağlamak için ücretlerden her hangi bir kesinti yapmak yasaktır.

#### **MADDE 10**

- Ücret, ancak milli mevzuatın belirttięi usuller ve hadler dahilinde haciz veya temlik edebilir.
- Ücret haciz ve temlike karşı, işçinin ve ailesinin geçimini sağlayabilmesi için lüzumlu sayılan ölçüde himaye edilecektir.

#### **MADDE 11**

- Bir müessesenin iflası veya mahkeme kararıyla tasfiyesi halinde bu müessesede çalışan işçiler, gerek iflasa veya mahkeme kararıyla tasfiyeye takaddüm edip milli mevzuatla tayin edilen müddet zarfında geçen bazı hizmetleri dolayısıyla kendilerine borçlanılan ve gerekse milli mevzuatla tayin edilen miktarı geçmeyen ücretler için, imtiyazlar alacaklı mevkiini işgal edeceklerdir.
- İmtiyazlı bir alacak teşkil eden ücret, alelâde alacaklıların hisselerini almalarından evvel, tam olarak ödenecektir.
- İmtiyazlı bir alacak teşkil eden ücretin, diğer imtiyazlı alacaklara nazaran rüçhan sırası, milli mevzuatla tayin edilecektir.

#### **MADDE 12**

- Ücret muntazaman fasılalarla ödenecektir. Ücretin muntazaman fasılalarla ödenmesini sağlayan tatmin edici başka usuller mevcut olması hali hariç, ücretin hangi fasılalarla ödenmesi lazım geldiği, milli mevzuatla tayin veya bir kollektif mukavele veyahut bir hakem kararı ile tesbit edilecektir.

- İş akdi sona erdiği zaman, borçlanılmış olan ücretin tamamı, milli mevzuata veya bir kollektif mukaveleye veyahut bir hakem kararına uygun olarak ödenecektir. Bu yolda bir mevzuat, veya kollektif mukavele veyahut hakem kararı mevcut değil ise, ödeme, mukavele hükümleri göz önünde tutularak makul bir mühlet içinde yapılacaktır.

### **MADDE 13**

- Ücret nakdi olarak ödendiği hallerde, yalnız iş günlerinde ve iş yerinde yahut işyerine yakın bir yerde ödenecektir; meğerki milli mevzuat veya bir kollektif mukavele veyahut bir hakem kararı, başka türlü bir şekil derpiş etsin veya ilgili işçilerin malumu bulunan başka şekiller daha uygun telakki edilsin.
- Ücretin parekende içki satılan yerlerde yahut benzer müesseselerde ve kötüye kullanılmasının önlenmesi gerekiyorsa, parekende, eşya satış mağazalarında ve eğlence yerlerinde ödenmesi yasaktır.

### **MADDE 14**

İcabettiği takdirde, işçileri kolayca anlayacak bir şekilde aşağıdaki hususlarda haberdar etmek gayesiyle müessir tedbirler alınacaktır.

- a. İşe alınmalarından önce işçilere, tabi olacakları ücret şartları hakkında malûmat verilmesi veya ücret şartlarında bir değişiklik yapılması halinde değişikliklerin bildirilmesi,
- b. Ödemenin taalûk ettiği devreye ait ücret teşkil eden unsurlar değişebilecek durumda ise, bu unsurların her ücret tediyesi sırasında işçilere bildirilmesi.

### **MADDE 15**

Bu Sözleşme hükümlerini tatbik mevkiine koyan mevzuat:

- a. İlgili şahısların bilgisine arz edilecek;
- b. Bu mevzuata riayetle görevli kimseleri tasrif edecek;
- c. Bu mevzuata aykırı hareketlere karşı uygun ceza müeyyideleri tesbit edecek ve;
- d. Gerekli her türlü ahvelde, uygun bir şekil ve usul kayıt ve defterler tutulmasını depriş edecektir.

### **MADDE 16**

Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Statüsünün 22 nci maddesi gereğince verilmesi gereken yıllık raporlar, bu Sözleşme hükümlerini tatbik mevkiine koyan tedbirler hakkında tam bilgileri ihtiva edecektir.

### **MADDE 17**

- Ülkesi vâsi bölgeleri ihtiva eden bir üye memleketin yetkili makamı, nüfusun dağınlığı veya bu bölgelerin gelişme durumu sebebiyle, mezkûr bölgelerde tatbik etmenin kabul

olmayacağı kanaatine vardığı takdirde, ilgili işçi ve işveren teşekküllerinin bulunduğu yerlerde bu teşekküllerle iştirak ettikten sonra, anılan bölgeleri, ya umumi olarak veya münasip göreceği bazı müessese veya bazı işleri istisna etmek suretiyle Sözleşme hükümlerinin tatbiki dışında bırakabilir.

- Her üye, Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Statüsünün 22 nci maddesi gereğince bu Sözleşmenin uygulanmasına dair vereceği ilk yıllık raporunda bu madde hükümlerine başvurma niyetinde olduğu her bölgeyi bildirecek ve bu madde hükümlerine müracaat niyetinde olmasının sebeplerini gösterecektir. Bundan sonra hiçbir üye bu suretle bildirilmiş olacağı bölgeler hariç, bu madde hükümlerine başvuramayacaktır.
- Bu madde hükümlerine başvuran her üye, üç yılı geçmeyen fasılalarla ve ilgili işveren ve işçi teşekküllerinin mevcut olduğu yerlerde bu gibi teşekküllerle iştirak ederek, bu sözleşmenin uygulanmasının 1 nci paragraf uyarınca muaf tutulan bölgelere teşmili imkanı tekrar gözden geçirecektir.
- Bu madde hükümlerine başvuran her üye, anılan hükümlere başvurma hakkından vazgeçtiği bölgeleri ve bu Sözleşmenin bu gibi bölgelerde tedrici surette uygulanması süresince kaydedilen terakkiyi daha sonraki yıllık raporlarında bildirecektir.

## **MADDE 18**

Bu Sözleşmenin kesin onama belgeleri, Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürlüğüne gönderilecek ve onun tarafından tescil edilecektir.

## **MADDE 19**

- Bu Sözleşme, ancak onama belgeleri Genel Müdür tarafından tescil edilmiş olan Milletlerarası Çalışma Teşkilatı üyelerini bağlayacaktır.
- Bu Sözleşme, iki üyenin onama belgeleri Genel Müdür tarafından tescil edildiği tarihten itibaren on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.
- Daha sonra, bu Sözleşme her üye hakkında kendisinin onama belgesinin tescil edildiği tarihten itibaren on iki ay sonra yürürlüğe girecektir.

## **MADDE 20**

- Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Statüsünün 35 inci maddesinin 2 inci fıkrası gereğince Genel Müdüre gönderilecek olan beyanlar aşağıdaki hususları belirtecektir:
  - a. İlgili üyenin, Sözleşme hükümlerini değiştirmeksizin uygulamayı taahhüt ettiği ülkeler;
  - b. Sözleşme hükümlerinin değişikliklerle uygulanmasını taahhüt eden ve bu değişikliklerin nelerden ibaret olduğu;
  - c. Sözleşmenin uygulanmadığı ülkeler ve bu gibi hallerde niçin uygulanmadığının sebepleri;

d. Durumun daha derin bir şekilde incelenmesine intizaren, haklarındaki kararını sonraya bırakan ülkeler;

- Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde zikrolunan taahhütler, onamanın, ayrılmaz kısımları olarak sayılacak ve aynı sonuçları doğuracaktır.
- Her üye bu maddenin 1 inci paragrafı (b,c,d) bentleri gereğince, daha evvel yapmış olduğu beyanda mevcut ihtirazı kayıtların hepsinden veya bir kısmından, yeni bir beyan ile vazgeçebilecektir.
- Her üye, bu Sözleşmenin, 22 nci madde hükümlerine uygun olarak feshedebileceği devreler zarfında Genel Müdüre, daha evvelki bir beyanın hükümlerinin diğer bakımlardan değiştiren ve belirli ülkelerdeki durumu bildiren yeni bir beyan gönderilebilecektir.

## **MADDE 21**

- Milletlerarası Çalışma Teşkilatı Statüsünün 35 inci maddesinin 4 ve 5 inci fıkraları gereğince Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdüre gönderilen beyanlarda, Sözleşme hükümlerinin ilgili ülkede aynen mi yoksa değişikliklerle mi uygulanacağı hususu açıklanacaktır; beyan Sözleşme hükümlerinin değişikliklerle açıkladığı takdirde, bu değişikliklerin nelerden ibaret olduğunu da belirtecektir.
- İlgili üye veya üyeler veya ilgili milletlerarası makam, daha sonra yapacağı bir beyanla, daha evvelki bir beyanda belirtmiş olan bir değişikliğe başvurmak hakkında tamamen veya kısmen vazgeçebilir.
- İlgili üye veya ülkeler veyahut ilgili milletlerarası makam, bu Sözleşmenin, daha evvelki bir beyanın hükümlerini diğer bakımlardan değiştiren ve bu Sözleşmenin uygulanması hususundaki durumu belirten yeni bir beyan gönderebilecektir.

## **MADDE 22**

- Bu Sözleşmeyi onayan her üye, onu, ilk yürürlüğe girdiği tarihten itibaren on yıllık bir devrenin sonunda, Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdüre göndereceği ve Genel Müdürün tescil edeceği bir ihbarname ile fesh edebilir. Fesih feshin tescil tarihinden itibaren bir yıl sonra muteber olacaktır.
- Bu Sözleşmeyi onamış olup da, bundan evvelki fıkrada yazılı on yıllık devrenin bitiminden itibaren bir yıl zarfında bu maddede derpiş edilmiş olan fesih hakkını kullanmayan her üye, yeniden on yıllık bir müddet için bağlanmış olacak ve bundan sonra bu Sözleşmeyi, her on yıllık devrenin sonunda, bu maddede derpiş olunan şartlar içinde feshedebilecektir.

## **MADDE 23**

- Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, Teşkilat üyeleri tarafından kendisine bildirilen bilimum onama beyan ve fesihlerin tescil edildiğini Milletlerarası Çalışma Teşkilatının bütün üyelerine tebliğ edecektir.

- Genel Müdür, kendisine gönderilmiş olan ikinci onama belgesinin tescil edildiğini Teşkilat üyelerine tebliğ ederken, bu Sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarih hakkında Teşkilat üyelerinin dikkatini çekecektir.

#### **MADDE 24**

Milletlerarası Çalışma Bürosu Genel Müdürü, yukarıdaki Maddeler gereğince, tescil etmiş olduğu bütün onama, beyan ve fesihlere dair tam bilgileri, Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 102 nci maddesi uyarınca tescil edilmek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine ulaştıracaktır.

#### **MADDE 25**

Bu Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren her on yıllık bir devrenin sonunda, Milletlerarası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu, bu Sözleşmenin tatbikatı hakkında Genel Konferansa bir rapor sunacak ve onun tamamen veya kısmen değiştirilmesi keyfiyetinin konferans gündemine konulması lazım gelip gelmediği hususunda karar verecektir.

#### **MADDE 26**

- Genel Konferansın bu Sözleşmeyi tamamen veya kısmen değiştiren yeni bir Sözleşme kabul etmesi halinde, yeni Sözleşme başka bir şekilde derpiş etmedikçe,
  - a. Tadil edici yeni Sözleşmenin üye tarafından onanması keyfiyeti, yukarıdaki 22 nci madde nazara alınmaksızın ve fakat tadil edici yeni Sözleşme yürürlüğe girmiş olmak kayıt ve şartıyla, bu Sözleşmenin derhal ve kendiliğinden feshini tazammun edecektir.
  - b. Bu Sözleşme, tedil edici yeni Sözleşmenin yürürlüğe girmesi tarihinden itibaren, artık üyelerin onanmasına açık bulundurulmayacaktır.
- Bu Sözleşme, onu onayıp da tadil edici Sözleşmeyi onamamış bulunan üyeler için her halde şimdiki şekil ve muhtevasıyla yürürlükte kalacaktır.

#### **MADDE 27**

Bu Sözleşmenin Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede muteberdir.